

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber decimus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARUM
LIBER DECIMVS,
AD
ATTICUM.

CICERO ATTICO. S.

ERTIO Nonas cum in Laterium fratris venissem, accepi literas, 1 & paulum lectis respiravi: quod post has ruinas mihi non acciderat. per eum magni aestimo, tibi similitudinem animi nostri, & factum nostrum probari. Sexto enim nostro quod scribis probari, ita laetor, ut me quasi patris ejus, cui semper uni 2 plurimum tribui, iudicio comprobari putem: qui mihi quod saepe soleo recordari, dixit olim, 3 Nonis illis, illis Decembribus, cum ego, Sexte, 4 quidnam ergo?

5 Μη μὲν, inquit ille, ἀσπυδὲς γὰρ ἡ ἀλλοτρίως ἀπολαίμελλο, Ἀλλὰ μὲν γὰρ ῥέξας π, ἡ ἐσοσφροισι πυρὸς ἄχ. ejus igitur mihi vivit auctoritas; & simillimus ejus situs eodem est apud me pondere. quo fuit ille: quem salvere velim jubeas plurimum. Tu tuum consilium etsi non 6 in longinquum tempus differs, (jam enim illum emptum pacificatorem perorasse puto; jam actum aliquid esse in consensu Senatorum. 7 Senatium non enim puto) tamen 8 suspensum me inde tenes, sed eo minus, quod non dubito, quid nobis agendum putes. quid enim Flavio legionem & Siciliam 9 dari scribas, & id jam fieri? quae tu scelera partim patari, & jam cogitari, partim ex tempore futura censes? ego vero Solonis, populatis tui, ut puto, etiam mei, legem

negligam, qui CAPITE SANXIT, SI QUIN SEDITIONE IO NON ALTERIUS VTRIVS PARTIS FVISSET; nisi tu aliter censes; & hinc abero & filii. sed alterum mihi est certius; nec praeripiam tamen; expectabo tuum consilium & eas literas, nisi alias jam dedisti, quas scripsi, ut 11 Cephioni dares. Quod scribis, non quo alicunde audieris, se te ipsum putare. 12 me attractum viri, si de pace agatur: mihi omnino non venit in mentem, quae possit actio esse de pace, cum illi certissimum sit, si possit, exproliare exercitu, & provincia Pompejum. 13 nisi forte iste summarius ei potest persuadere, 14 ut, dum oratores eant, & redeant, quiescat nihil video, quod sperem, aut quid jam putem fieri posse, sed tamen 15 hominis hoc ipsum probi est 16 ἐκ μὲν γὰρ ἔστιν. Est ἡ πολιτικὴ αὐτίτων ἐκ μὲν γὰρ, VENIENDVM NE SIT IN CONSILIVM TYRANNI, SI IS ALIQUA DE RE PONA DELIBERATVRVS SIT. quare, si quid ejusmodi evenerit, ut arceslamur: (quod equidem non curo: quid enim essem de pace dicturus, dixi; ipse valde repudiavit) sed tamen, si quid acciderit, quid censes mihi faciendum, utique scribito. nihil enim mihi adhuc accidit, quod majoris consilii esset. Trebatii, boni viri & civis, verbis te gaudeo delectatum: 17 tuaque ista crebra ἐκφώνησις ὑπέροχον, me sola adhuc delectavit. Literas tuas vehementer exopto, quas quidem credo jam datas esse. cum Sexto servasti gravitatem eandem, quam mihi praecipis.

1. Epistolam lectis respiravi.] Ante verbum, respiravi, legitur in Tornaxiano, Decuratio, & Cruselliano, lectis, quam lectionem finceram putat Bostius: in vulgata editione deest.
2. Plurimum tribui.] Volg. tribui plurimum.
3. Nonis illis, illis Decembribus.] Ita iussit edidi Victorius repetita voce, illis, quam tamen librariarum culpa in ipsius editione semel tantum legitur, ut etiam in vulgata.
4. Quidnam ergo?] Μη μὲν, inquit ille, ἀσπυδὲς. Et locum hunc, auxilio veteris codicis, antea corruptum & deminutum restituit idem Victorius. Iunius tamen magis probat Decuratum mss. Palat. lectionem, μη μὲν; inquit ille, ἀλλὰ μὲν γὰρ ῥέξας π κη ἐσοσφροισι πυρὸς ἄχ.
5. Μη μὲν] Ne ignaviter & inglorie peream: sed magno alio quo facinore edito, quod audiat & posteris.
6. In longinquum tempus.] Volg. in longum tempus.
7. Senatium non enim puto.] Statim post haec verba, in consensu Senatorum, subjicitur in Decuratio, Senatium non enim puto, & ita edidit Bostius. à Tornaxiano & Crusell. vox, Senatium, aberat, cetera comparebant.
8. Suspensum me inde tenes.] Codices Tornax. & Crusell. suspensum meum detinet; correxit Bostius, suspendam me inde tenes.
9. Dari scribas.] Bostius edidit istud ut referent antiqui libri.
10. Non alterius vtrius.] Sic mss. Bessar. vulg. non alterius vtrius.
11. Cephioni.] Ita legi debet hic infra 3 vulg. Cephioni.
12. Me attractum viri si de pace agatur.] Manutius ex Bessationis mss. sic legit. Victorius veteris exemplar, si de pace agatur, habet; acceptam tamen lectionem non improbit.

13. Nisi forte summarius.] Bostius haec est conjectura ex depravata Decurati lectione, summarius, Nomasius videtur Manutio esse legendum; sed Lambino magis placet antiqua scriptura, summarius, vel etiam summarius, ex Bostii conjectura; cui assentitur Junius, vulg. summarius; sed quid sibi id velle ignorabit Victorius.
14. Ut dum oratores eant & redeant, quiescat.] Beroaldi est emendatio Victorio referente, cui non improbat. antea legebatur, ut dum oratores eant, redeant, quiescat.
15. Nisi forte ista crebra.] Nisi forte ista crebra ἐκφώνησις ὑπέροχον. Foras in maculam hinc deseruit Bostius, ope Decurati, qui sic haec verba referrebat, hinc in hoc ipsum probi est & magium. Et τῶν; ὄρε, unde non inascite pro & magium, reposuit ἐκφώνησις. Muretus autem ex veteris libri auctoritate sic legit, sed tamen hoc ipsum est unum τῶν πολιτ. &c. nec dubitabat, hanc ser. puram vulgare illi vocem alienarum adiectione depravata, ut ait, esse aut referendam, vulgo hoc ipsum probi est & magium sit τῶν, &c.
16. Ἐκφώνησις.] Signum expressum simulacrum.
17. Tuamque ista crebra ἐκφώνησις ὑπέροχον, me sola, &c.] Exclamatio, supra quam dici possit, recte, egregie. Hujus Sebastiani Cornadi conjectura se auctorem professus est Turnebus lib. XIIX. c. 9. & alii, referente Lambino. Victorius cum huic malo mederi non posset, antiquam scripturam retulit ἐκφώνησις ὑπέροχον, quam etiam Junius, uno consensu mss. Palat. restituit ait, sed tamen priorum lectionem mutare non ausus.

pis. Celerius differri magis est, quam sapiens. De juvenibus, quae ex Tullia audisti, vera sunt. 1. M. Antonii istud, quod scribis, non mihi videtur tam re esse triste, quam verbo. 2. hoc est ἀλλή, in qua nunc sumus, moris instat: 3. aut enim, mihi libere inter malos παλαίους fuit, aut est periculose cum bonis. aut nos temeritatem bonorum sequamur: aut audaciam improborum inseclemur utrumque periculosum est. 4. at, hoc, quod agimus, nec turpe, nec tamen tutum. Iustum, qui filium Brundisium de pace misit (de pace idem sentio quod tu; simulationem esse aperitam, parari autem bellum acerrime) 6. legatum iri non arduum; cuius adhuc, ut optavi, mentio facta nulla sit. eo minus habeo necesse scribere, aut etiam cogitare, quid mihi facturus, 7. si acciderit, ut legaretur.

CICERO ATTICO, S.

1. Ego cum accepissem tuas litteras Nonis April. quas Cephalio attulerat, esseque Minturnis postredie mansurus, & inde protinus; sustinui me in Arcano fratris, ut, quam aliquid certius asseretur, occultiore in loco essemus, agerenturque nihilo minus, quae sine nobis agi possunt. 2. ἀλλήλοισι jam adest, & animus ardet; nec est quicquam, quod, & qua. sed hae nostra erit cura & periculum. tu rament, quod poteris, ut adhuc fecisti, nos consiliis juvabis. res sunt inexplicabiles. fortuna sunt committenda omnia. sine spe conamur ulla. si melius quid acciderit, miraborer. Dionysium nolim ad me profectum: de quo ad me Tullia mea scripsit. sed & tempus alienum est; & homini non amico nostra incommoda, tanta praesertim, praesentibus esse nollem: cui te meo nomine inimicum esse nolo.

CICERO ATTICO, S.

1. Cum, 9. quod scriberem, plane nihil haberem, hae autem reliqua essent, quae scire cuperem; profectusne esset, quo in statu urbem reliquisset; in ipsa Italia quem cuique regionis, aut negotio praesessisset; 10. equi essent ad Pompeium & ad Consules ex s. c. de pace legati. 11. cum igitur hae scire, dedita opera has ad te litteras misi. feceris igitur commodè, mihi quae gratum, si me de his rebus, & si quid erit aliud, quod scire opus sit, feceris certiore. ego in Arcano opperor, dum ista cognosco. A. D. VII. Id. alteram tibi eodem die 12. hanc epistolam distavi; & pridie dederam mea manu longiore. Viliam te ajunt in regia; nec reprehendo: quippe cum ipse istam reprehensionem, non fugerim. sed expecto tuas litteras: neque jam sanè video, quid expectem: sed tamen, etiam si nihil erit, id ipsum ad me velim scribas. Caesar mihi ignoscit per litteras,

quod non venerim; seseque in optimam partem id accipere dicit facile patior, quod scribit, secum 13. Tullum & Servium questos esse, quia non idem sibi, quod mihi, remississet. homines ridiculos, qui cum filios misissent ad Cn. Pompejum circumsidendum; ipsi in Senatup venire dubitarent. sed tamen exemplum mihi ad te Caesaris litterarum.

CICERO ATTICO, S.

MULTAS à te accepi epistolas eodem die, omnes diligenter scriptas: 14. eam verò, quae voluminis instar erat, saepe legendam, sicuti facio: in qua non frustra laborem susceperis: mihi quidem pergratum fecisti. quare, ut id, quoad licebit, id est, quoad scies 15. ubi sumus, quam sapissimè facias, te vehementer rogo. at deplorandi quidem, quod quotidie facimus, sit jam nobis aut finis omnino, si potest, aut moderatio quaedam, quod profecto potest. 16. non enim jam quam dignitatem, quos honores, quom vitam statum amiserim, cogito, sed quid consecutus sim, quid praestiterim, qua in laude vixerim: his denique in malis, quid interit inter me & istos, quos propter omnia amissimus, hi sunt, qui, nisi me civitate expulissent, obtinere se non posse putaverunt licentiam cupiditatum suarum: 17. quorum societates & scelerata consensionis fides quod eruperit, vides. alter ardet furore, & scelere, nec remittit aliquid, sed in dies ingravescit: modò Italia expulit: nunc alia ex parte persequi, ex alia provincia spoliare conatur: nec jam recusat, sed quodam modo postulat, ut, quemadmodum est, sic etiam appellatur, tyrannus. alter, is qui nos sibi quondam ad pedes stratos ne sublevabat quidem, qui se nihil contra hujus voluntatem ajebat facere posse, elapsus è fœderi manibus ac ferro, BELLUM terra & mari comparat, non injustum ille quidem, sed cum pium, tum etiam necessarium, suis tamen civibus exitabile, nisi viceat; calamitosum etiam, si vicerit. horum ego summorum imperatorum non modò res gestas non ante pono meis, sed ne fortunam quidem ipsam, qua illi florentissima, nos duriore consistati videmur. 18. ENIM potest, aut deserta per se patria, aut oppressa, beatus esse? & si, ut nos à te admonemur, rectè in illis libris diximus, nihil esse bonum, nisi quod honestum; nihil malum, nisi quod turpe sit: certe uterque istorum est miserimus; quorum utrique semper patria salus, & dignitas posterior sua dominatione, & domesticis commodis fuit. Praeclara igitur conscientia sustentor, cum cogito me de Rep. aut meruisse optime, cum potuerim: aut certè numquam, nisi divine, cogitasse: eaque ipsa tempestate everlam esse Remp. quam ego XI. v.

N n n annis

1. M. Antonii. Hic locus non vocat suspicionem mendii; nam in Torrensio pro M. Antonii scriptum est, Marcum. In Scidis totum hoc eratum est. Porro Bostius Gæcum aliquod verbum sub cortice harum vocum latere Iunius ait mss. alios habere, Marcum, alios Marcum, unde restat mīkaxi, Dorice pro mīkaxi.
2. Hae est ἀλλή. Anxietas & sollicitudo animi nusquam conquiscentis ita mss. habere testatur Victorius, sed tamen duplicato. A. viciat; prius legebatur hae est ἀλλήλοισι. Mureto autem dubium non est quin legi debeat, hae est ἀλλή, qui consularis lib. X. Var. lect. cap. 12.
3. An enim mihi libet. Iunius ex mss. Palat. fide, legit, aut enim mihi libet: hancque ait esse getnanam Cicerois lectionem.
4. Hic quid agimus. Vulg. Ad hoc quid agimus.
5. Nec turpe, nec tamen. Vulg. & turpe ac tamen.
6. Legatum iri. Iunius ex mss. Palat. legit, legatum iri: vulg. mi legatum iri.
7. Si acciderit, ut legaretur. Victor. ex mss. qui habent legaret, pro legaret, quod ante ipsam legebatur; substituit, legaret; Manucius, & consuetudinem Latini sermonis ait postulare ut legaretur; legat; & eo proclivis in hanc opinionem descendit, quod antiqui libris nō legaretur habent.
8. Αλλήλοισι jam adest. Superiori libro ex Bostio docuimus, sic legendum esse ἀλλήλοισι: pro eo quod vulgo MMTEY CA.

Germani consercerant legendum μίσιδ' ἔμψ, sed improbar Victorius. Turnebus lib. XI. cap. 9. tentabat ἀνατιθέσθαι. Lambinus ac Malaspina repperuerant libro IX. epist. 21. Δὸς αἰθροῦ. Dausqueus tentabat, μετὰ ΚΡΕΟΥΣΑ; ut hoc mutatio nomine Terentiam intelligat, quae rebus in adversis Tullio fida comas hæreat hinc animus adest, visa scilicet eo carissima in dolore non dispari. Forte μίσιδ' ἔμψ tam adest: mihi Parca colam dicitur. Appositius, μίσιδ' ἔμψ Φυλακίδου ἔμψ jam adest, &c. Hæc Dausqueus.
9. Quae scriberem. Vulg. quae scriberem.
10. Equi essent ad Pompeium. Vulg. & qui essent.
11. Cum igitur has scire. Vulg. ut igitur has scirem.
12. Hanc epistolam. Vocabulum illud, hanc restituit Victorius ex mss. exemplaribus.
13. Tullum. Vulg. Tullium.
14. Eam verò. Vulg. Eam.
15. Ubi sumus. Vulg. ubi sumus.
16. Non enim jam. Deerat hic in libris excusis, jam, quod ex mss. restituit Bostius.
17. Quam feceratis. Antiquam lectionem probavit Victorius, quam feceratis: ita enim mss. legitur vulg. quam feceratis.
18. Nisi divine. Tornzianus ait, fortasse Cicero scripsit pro, ut ait Bostius.

annis ante prospexerim. hac igitur conscientia comite proficiscar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum, 1 quorum ut ut jam acta etas; quam propter pueros, quibus interdum videtur prestare etiam Rempub. debuisse: 2 quorum quidem alter, non tam, quia maiore pietate est, me mirabiliter excruciat; alter, (o rem miseram! nihil enim mihi accidit in omni vita acerbius) indulgentia videlicet nostra depravatus, eo progressus est, quo non audeo dicere; & exspecto tuas litteras. scripsisti enim, te scripturum esse plurima, cum ipsum vidisses, omne meum obsequium in illum fuit cum multa severitate: neque unum ejus, nec parvum, sed multa magna delicta compressi. patris autem lenitas amanda potius ab illo, quam tam crudeliter negligenda. nam litteras ejus ad Casarem missas & graviter tumulimus, ut te quidem celaremus; sed ipsius videmus vitam infuavem reddidisse. hoc vero ejus iter, simulatioque pietatis qualis fuerit, non audeo dicere. tantum scio, post Hirtium conventum, a recessu ab Casare: 3 cum eo, de meo animo 4 ab suis rationibus alienissimo, & consilio relinquendi Italiam; & hac ipsa timide, sed nulla nostra culpa est; natura metuenda est. hac Curionem, hac Hortensii filium, non patrum culpa, corrumpit. jacet in mœreore meus frater, neque tam de sua vita, quam de mea metuit. huic tu, huic tu malo affer consolationes, si ulla potes: maxime quidem illam velim; ea, quæ ad nos delata sunt, aut falsa esse, aut minora. quæ si vera sint, quid futurum sit 5 in hac vita, & fuga, nescio. nam si haberemus Remp. consilium mihi non deesset 6 nec ad severitatem, nec ad diligentiam. 7 Hæc, sive iracundia, sive dolore, sive metu permotus, gravius scripsi, quam aut tuus in illam amor, aut meus postulabat. si vera sunt, ignoscas: si falsa, me libenter eripies mihi hunc errorem. quoquo modo verò se res habeat nihil assignabis, nec patruo, nec patri. Cum hæc scripsissem, à Curione mihi nuntiatum est, cum ad me veniret, venerat enim is in Cumana vespere pridie: id est Idibus. 8 si quid ejus igitur sermo ejusmodi attulerit, quod ad te scribendum sit; id in litteris adjungam. Præterit villam meam Curio, justitque mihi nuntiare, mox se venturum: cucurritque Puteolos, ut tibi concionaretur. concionatus est: rediit: fuit ad me sanè diu. o rem fœdâ! nosti hominem: nihil occultavit, in primis nihil esse certius quam ut omnes, qui lege Pompeji condemnati essent, restituerentur; itaque se in Sicilia eorum opera usum de Hispa-

niis, non dubitabat, quin Casaris essent: inde ipsum cum exercitu, ubicumque Pompejus esset: ejus interitu finem belli fore: 9 propius factum esse nihil (cum planè iracundia clarum voluisse) occidi Metellum Tribunum pleb. quod si esset factum, eadem magnam futuram esse permultos horrores esse cædis; ipsum autem non voluntate, aut natura non esse crudelem, sed quod putaret popularem esse clementiam: quod si populi studium amisisset, crudelem fore; eumque perturbatum, quod intelligeret, 10 se apud ipsam plebem offendisse de xtrario, itaque ei cum certissimum fuisset, ante, quam proficisceretur, concionem habere, ausum non esse, vehementerque animo perturbato profectum. cum autem ex eo quærerem, quid videret? 11 quod exemplum? quam Remp.? planè fatebatur nullam spem reliquam; Pompeji classem timebat; quæ si esset, se de Sicilia abiturum. Quid isti, inquam, sex tui fasces? si ab Senatu, cur laureati? si ab ipso, cur sex? Cupivi, inquit, ex s. c. furupto: nam aliter non poterat. at ille impendio nunc magis odit Senatum: 12 à me, inquit, omnia proficiscitur. sex autem, quia duodecim nolui: nam licebat. Tum ego, quam vellem, inquam, petiisse ab eo, quod audio Philippum impetrasse: sed veritus sum, quia ille à me nihil impetrabat. Libenter, inquit, tibi concessisset, verum puta te impetrasse. ego enim ad eum scribam, ut tu ipse voles, de ea re nos inter nos locutos. quid autem illius interest, quoniam in Senatum non venis, ubi sis? quin nunc ipsum minime offendisses, ejus causa si in Italia non fuisses. 13 ad quæ ego, me recessum, & solitudinem quætere, maxime quod liberos haberem; 14 laudavit consilium. quid ergo, inquam? nam mihi cursus in Græciam per tuam provinciam est: quoniam ad mare superum milites sunt, quid mihi, inquit, optatius; hoc loco multa per liberaliter. ergo hoc quidem 15 est verum profectio, ut non modo tuto, verum etiam palam navigarem: reliqua in posterum diem distulit: ex quibus scribam ad te, si quid erit epistola dignum. Sunt autem, quæ præteriti, interregnumne esset expectaturus; an, quo modo dixerim? Ad se ille quidem deferri Consiliatum sed se nosse, in proximum annum. & alia sunt, quæ exquiram. Jurabat ad summam, quod nullo negotio faceret 16 amicissimum mihi Casarem, esse debet. 17 quid enim, inquam, scripsit ad me Dolabella? dico, quid? affirmabat, cum scripsisset, quod me cuperet ad urbem venire, illum quidem gratias agere maximas, & non modo

1. Quorum ut ut jam acta etas.] Hæc duæ voculæ, ut, leguntur in Scidæ, ut edidit Bostius: in Tornæiano Cruselline & Huraltino, alterum, ut, omisum fuerat librariorum negligentia. unde Pithæus suspicatus erat legendum, quorum utinam acta etas. Lambinus, quorum ut jam acta etas. vulgo: quorum jam acta etas.

2. Quorum quidem alter, non tam quia major pietate est.] Lambinus, libris omnibus in vitis, etiamnum reclamante Victorio, legit, ut videtur prius Malaspina, quorum quidem alter, non tam quia filius quam quia mater. sed Iunius mss. Palat. consentientibus, Lambini. suppletionem cum accepit.

3. Cum eo de meo animo.] Victorius syllabis male coherentibus legit, cum eodem eo; cum tamen scribi debeat ut est in mss. Bostii, cum eo de meo animo, &c.

4. Ab suis rationibus.] Vulg. a suis.

5. In hac vita & fuga.] Bostiani omnes, vita & fuga, ut edidit, vulgo deest, vita.

6. Desisset nec ad severitatem, nec ad diligentiam.] Vulgus desisset ad severitatem, nec ad indulgentiam.

7. Hæc sive iracundia.] Manutio magis placeret, ite, ut est in antiquo libro.

8. Si quid ejus igitur sermo ejusmodi attulerit.] Vulgus si quid igitur ejusmodi sermo ejusmodi attulerit.

9. Propius factum esse nihil.] Non discrepat lectio Deurata à vulgata, ideo nihil metavit Bostius. In codice Tornæiano pro, nam, mendose exaratum est, et, & post, valuisse, ex glossamato additum, Casarem. in quoque etiam legit Lambinus ex libris antiquis, nisi quod omisit vocem, nam: eodem reference, Malasp. putat hæc verba, propius esse factum, nihil suo loco esse mota; & hoc ordine legendas, ejus igitur sermo

belli sive planè iracundiæ clarum voluisse Casarem occidi Metellum tribunum pleb. propius tibi esse factum: quid si esset, &c. Iunius receptam lectiōnem retinet.

10. Se apud ipsam plebem offendisse de xtrario.] Ita restituit Victorius, antea legebatur se apud ipsam legem.

11. Quod exemplum, quam remp.] Sic omnes habent mss. Lambino restitit; sed tamen suspicatur Malaspina esse mendam, in voce, exemplum, vulgusque legit, quem cum tuum, quod probat Lamb. si pro, quem remp. legatur: quam remp. Receptam lectiōnem Iunius ex mss. Palat. retinet.

12. A me, inquit.] Hic nonnulla inculcata fuerant in codice Tornæiano, quæ à ceteris Bostianis absunt, neque sunt Ciceronis, sic enim ibi legitur, ad Senatum, & me, inquit, omnia proficiscitur. Hæc duo ad Senatum, non sunt adulteratione.

13. Ad quæ ego, me recessum, &c.] Legit Bostius, ad quæ ego, ut est in Scidæ. Ceterum Victorius, recessum, posuit pro, recessum, quod tunc legebatur in editionibus.

14. Landebat consilium. quid ergo, inquam?] Vulg. Landebat consilium, quid ego inquam?

15. Est verum profectio.] Manutio male legi, est profectum, primum enim ex profectum, sed cum suspicatur, profectio, deinde ad, profectio, ad dicitur ex ingenio, verum.

16. Amicissimum mihi Casarem, esse debet.] Amicissimum mihi Casarem esse debet, habet liber Vrsini in f. Lambinus ait mira felicitate à quibusdam viris doctissimis hunc locum esse restitutum hoc modo, amicissimum mihi Casarem esse, non dubito inquam, &c. Fulvii lectiōnem retinet Iunius.

17. Quid enim, inquam.] Ita Scidæ, non ut quidam codd. referunt, quid enim inquam.

modo probare, sed etiam gaudere. 1. quid quaeris? acquiri. levata est enim suspicio illa domesticis mali, 2. & sermonis Hirtiani. quam cupio illum dignum esse nobis: 3. & quam ipse me invito, qua pro illo sit supplicandum? sed opus fuit Hirtio convento: est profecto nefcio quid: 4. sed velim qua minimo, & tamen eum nondum redidit imitatur. sed huc videbimus. 5. Tu Oppio Terentia dabis. jam enim urbis unum periculum est. Me tamen consilio juva, pedibusne Rhegium, an hinc statim in navem. ceterum quoniam commoror, ego ad te statim habeo quod scribam, 6. simul & video Curionem. De Tironis cura, quaeso, quod facis, ut sciam, quid is agat.

CICERO ATTICO, S.

De rota mea cogitatione scripsi ad te antea satis, ut mihi visus sum, diligenter. de die nihil sane potest scribi certi. praeter hoc; non ante lanam nonam. Curionis sermo postquam eandem habuit ferè summam, nisi quod a peritiis significavit, se harum rerum exitum non videre. 7. Quod mihi mandas de Quinto regendo, 8. & ego dicitur, tamen nihil praetermittam. atque unam tu. 9. sed modestior non ero. Epistolam ad Vestorium statim de Tullia. ac valde re quiter solebat. Commodius tecum lo. Vestrenus est locutus, quam ad me scripserat. sed mirari satis hominis negligentiam nonqueo. cum enim mihi Philotimus dixisset, ut scilicet timere de Canulejo diversorium illud posse, minoris etiam impetum si Vestrenum rogassem; rogavi ut, si quid posset, ex ea summa detraheret; promisit: ad me 11 nuptiarum xxx. emisse: ut scriberem, cui vellem addicendum proventus id. Novemb. esse. 12. rescripti est Romachosius, cum ioco tamen familiari. nunc, quoniam agit liberaliter, nihil sculo hominem, scripsique ad eum, me à te certior esse factum: Tu, de tuo itinere quid, & quando cogites velim in certiore facias. 13. A. D. xv. Kal. Maji.

CICERO ATTICO, S.

ME adhuc nihil, praeter tempestatem, 14. moratur. Maturè nihil sum acturus: fiat in Hispania quilibet: 15. & tamen reticenter. meas cogitationes omnibus explicavi tibi superioribus litteris. quocirca haec sunt breviter. & tamen quia festinabam, 16. etiamque occuparior. De Quinto filio, 17. fit à me quidem sedulo; nostri reliqua. 18. Quod dein me mones, & amice, & prudenter mones: sed erunt omnia facilia, si ab uno illo cavero. magnum opus est. mirabilia multa. nihil simplex; nihil sincerum. vellem, suscepisses juvenem regendum. pater enim nimis indulgens, quidquid ego adstruxi, relaxat. si sine illo possem, regerem; quod tu potes: sed ignosco; magnum inquam opus est Pompejum pro certo habemus per Illyricum proficisci in Galliam. ego nunc, quae & quod, videbo.

CICERO ATTICO, S.

EGO verò Apuliam, & Sipuntum, & tergiversationem istam probò; nec tuam rationem eandem esse duco, quam meam: non quia in Rep. rectum idem sit utriusque nostrum: sed ea non agitur, regnandi contentio est; in qua 20. nullus est admodestior rex, & probior, & integrior, & is, qui nisi vincit, nomen populi R. deleatur necesse est: si autem vincit, Sullanò more, exemploque vincet. ergo haec in contentione neutrum tibi palam sentendum, & tempori serviendum est. Mea causa autem alia est, quod beneficio victus ingratus esse non possum: 21. nec tamen in acie, sed Melitae. aut alio in loco 22. simili oppidulo, futurum puto. nihil, inquit, juvas eum, in quem ingratus esse non vis? immo minus fortasse voluisset, sed de hoc videbimus. ex eam modo; quod ut meliore tempore possimus, facit 23. Adriano mari Dolabella. 24. Fretenis Curio. Injeta autem mihi spes quaedam est, velle mecum Ser-

N n n 2

1 Sulpi-

1. Quod praetermittam. Hirtianus lectio est Decuratore debent. ex quo etiam solus, quid quaerit? acquiri, levata est enim suspicio. In Tertulliano sic erat, quod quaerit, atque dicitur ab illis; unde conjicit Lamb. quod praetermittam. Ardo, nihil habebat, ad eum, etc. all. sic, ad R. jubet me se perire, plana quidem sententia utat Lamb. sed nimis remota est veritas. Reliquum hujus epistolae mendis scateat asserit Vestrenus, atque in antiquo libro legi, quibus, pro quibus, quod tuam erat. Bellationis liber, videbat, sed utroque modo legatum, meum inest dicit Manutius. Vrbanus, idque ad scribere jubet, quod praetermittam; vulg. quid quaerit? Arque jubet. Est enim, etc.

9. Sed modestior non ero. In Bosianis omnibus erat, modestior, non ut Victorius legit, mansior. 10. Vrbanus si loquatur. Vrbanus putat rectum esse Vrbanus. 11. Nuptiarum xxx. emisse. Vulg. nuptiarum se lxx xxx. etc. 12. Rescripti est Romachosius. Victorius partim e voce. eod. partim ratione ductus reposuerat, Romachos, cum prius in typis, ex cuius corruptissimè legeretur, rescripti est ista modis, tu cum praetermittam familiari. 13. A. D. xv. Kal. Maji. Numerum hunc dierum quo epistola data est, qui incommode in caput sequentis epistolae collapsus erat, in finem hujus rettulit Victorius. Iunius vero iterum sequenti epistolae atexitur ex duorum laudanissimorum mss. Codicibus Victorii & in Bosianis, unde, pro Hirtio, quod probat. 14. Maturè nihil sum acturus. Iunius mirabatur. 15. Et tamen reticenter. Codex Tornesianus, reticet & Crustellinus, reticent & Decuratur, reticet & unde Bosius emendavit, reticent, Victorius emendaverat, retice. Manutius ex variorum exemplarium, & lectione satis absurda, mendam subesse suspicatur, sed nihil afferit remedium, retineque vulgatam lectionem, retice. Lambinus dicit codicem Tornesianum. & alios ferè omnes habere reticent, unde olim faciebat reticet. Iunius Fulvii lectionem ex voce libro probans, et tandem excuset, legit. 16. Etiamque occuparior. De Quinto filio. In Scidis est de Q. F. unde natus est error eorum qui has not. ita interpretati sunt de Quinto Fretenis. Bosius verisimam scripturam extulimat, de Quinto Filio, quam dixerit refert Crustellianus: vulg. etiamque occuparior de Q. Fretenis. 17. Fit à me quidem sedulo. In omnibus, exculis depravata est, ita me pro, fit à me, ut est in Decuratur. 18. Quod deum meminet. Iunius ex mss. Pal. quod de me mones. 19. Ego verò Apuliam. Putat Manutius hic esse init. un epistolae, ut etiam Iunius; qui tamen ordinem mutare noluist, speret ori enim annectitur in vulgatis editionibus. 20. Nullus est admodestior. Codices formit impressi, modestior; Decuratur, Tornesianus & Crustellinus, admodestior, quo, secutus est Bos. 21. Nec tamen in acie sed Melitae. Ita Victorius ex conjectura promissiva, quod antea legebatur. 22. Simili oppidulo. Sic habent duo mss. Palat. Iunio referent, vulg. fit in oppidulo. 23. Adriano mari. Vulg. Adriano mari. 24. Fretenis Curio. Vererem librorum auctoritati in quibus constanter legitur, Fretenis, restituar noluist Bosius. Turachi etiam auctoritatem sequens, qui ita legendum asserit Advers. lib. xviii. cap. 10. Victorius hunc repertit. Fretenis in antiquere suo, emendavit, Fretenis Fretenis, qui hunc est recepta lectio; prius legebatur: Fretenis Curio vulgatam sic pte. in retinet Lambinus, licet Turachi lectionem non dominus, quae Iunio praesertur.

1. Sulpiam

2 Sulpicium colloqui, ad eum misi Philotimum libertum cum litteris; si vit esse volet, præclara *ovodius*; sin autem; erimus nos, qui solemus. Curio mecum vixit, jacere Cæsarem putans offensione populari, Siciliæque diffidens, si Pompejus navigare cœpisset. Quintum puerum accepi vehementer avaritiam video fuisse, & spem magni congiarii, magnum hoc malum est, sed scelus illud, quod timueramus, spero nullum fuisse. hoc autem vitium, puto te existimare non nostra indulgentia, sed à natura profectum: quem tamen nos disciplina tegimus. 2 De Oppio Velensibus quid placeat, cum Philotimo videbis. Epirum nostram putabimus: sed alios cursus videbatur habituri.

CICERO ATTICO, S.

3 **E**T res ipsa monebat, & tu ostenderas, & ego videbam, de his rebus, quas intercipi periculosum esset, finem, inter nos scribendi fieri tempus esse, sed, cum ad me sæpe mea Tullia scribat, orans, ut, quid in Hispania geratur, expectem, & semper adscribat idem videri tibi, idque ipse etiam ex tuis litteris intellexerim, non puto esse alienum, me ad te, quid de ea te sentiam, scribere. Consilium istud nunc esset prudens, ut mihi videretur, si nostras rationes ad Hispaniensem casum accommodaturi essemus; 3 quod fieri dicitis oportere, necesse est enim, aut, id quod maxime velim, pelli istum ab Hispania; aut trahi id bellum; aut istum, ut confidere videtur, apprehendere Hispanias, si pelletur, quam gratus, aut quam honestus tunc erit ad Pompejum noster adventus; cum ipsum Curionem ad eum transiturum putem? si trahitur bellum, quid expectem, aut quam diu? relinquatur, ut, si vincimur in Hispania, quiescamus, id ego contra puto; istum enim *victorem* magis relinquendum puto, quam victum. 4 & dubitantem magis quam fidem suam rebus, nam ex dem video, si vicerit, & impetum in privatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas novas, & turpissimorum honores, & regnum non modò Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile. 5 tacita esse poterit indignitas nostra? pati poterant oculi, me cum Gabinio sententiam dicere? & quidem illum rogari prius? prælio esse clientem tuum & Cloelium? 7 C. Atcii Plagulejum? ceteros?

sed cui inimicos colligo? qui meos necessarios; à me defensos, nec videre in Curia sine dolore, nec versari inter eos sine dedecore potero. quid si ne id quidem est exploratum, fore, ut mihi liceat; (scribunt enim ad me amici ejus, me illi nullo modo satisfecisse, quòd in Senatum non venerim) tamenne dubitemus, an ei nos etiam cum periculo venditemus, quicum conjuncti ne cum præmio quidem volumus esse? deinde hoc vide, non esse iudicium de tota contentione in Hispaniis; nisi forte, his amissis, arma Pompejum ab seclurum putas; cujus omne consilium *Theopiscolum* est. existimat enim, qui mare teneat, cum necesse rerum poriri, itaque, qui numquam id egit, ut Hispania per se tenerentur, navalis apparatus ei semper antiquissima cura fuit. navigabit igitur, cum erit tempus, maximis classibus, & ad Italiam accedet; in qua nos sedentes quid erimus? nam *medius* esse jam non licebit, classibus adversari; mur igitur? 8 quod Mallius scilicet tantum? denique quid turpius? 9 an invalidè hinc in absentis solus tui scelus? ejusdem, cum Pompejo, & cum reliquis principibus non feram? quòd si jam, misso officio, periculi ratio habenda est; ab illis est periculum, si peccato; ab hoc, si *resse* fecero; nec ullum in his malis consilium periculo vacuum inveniri potest: ut non sit dubium, ro quin turpiter facere cum periculo fugiamus; quod fugeremus etiam cum salute. 11 non; si simul cum Pompejo mare transierimus, omnino non potuimus. existat ratio dierum, sed tamen (fateamur enim; quod est; ne condamus quidem, 12 ut posuimus) 13 sefelit ea me res, quæ fortasse debuit, sed sefelit: pacem putavi fore: quæ si esset, iratum mihi Cæsarem esse, cum idem amicus esset Pompejo, nolui. 14 fenseram enim, quam iidem essent. 15 hoc verens in hanc tarditatem incidi, 16 sed allequor omnia, si prope; si cunctos, amitto, & tamen, mi Attice, *auguria* quoque me incitant quadam spe non dubia, non hæc collegi nostri ab 17 Attio, sed illa Platonis de tyrannis, nullo enim modo posse video *stare* istum diutius, quin ipse per se, etiam languentibus nobis, concidat; 8 quippe qui florentissimus, æ novus, vi, vii, diebus ipsi illi egenti, ac perditæ multitudini in odium acerbissimum venerit; qui duarum rerum

simila

1. Sulpicium colloqui. Delet & colligui. Faërus auctore vetere libro.
 2. Oppio Velensibus. Vulg. Oppio Velensibus.
 3. Quod fieri dicit oportere. Editores variaz & in his Victoriana habent, quod fieri non debet, pro, quod fieri dicitur oportere. Ceterum duo illa postrema vocabula, non debet, in mss. libris non reperiri asserit Victorius, unde nova & ab aliquo inculcata suspicatur. Iunius verò in mss. duobus Pal. extare ait certamque esse sententiam.
 4. Et dubitantem magis quam fidem suam. Lambinus mss. omnibus reclamantibus legendum ait, confidentem magis quam diffidentem; sed Bosius nihil morandum censet.
 5. Tacita esse poterit indignitas nostra. Ita se ex Tornæiano jam pridem correxide ait Lambinus, antequam prodirent postremi libri Vindoburgensis lectionem Petri Victorii, in quarum l. 36 c. 10. ipsius emendatio confirmatur & explicatur. lect. onem hanc quoque probat Iun. us, sed non interpretationem.
 6. Cloelium. Bellarionis & Alberti Ferri libri, Cloelium.
 7. C. Atcii Plagulejum. Vulg. hic legitur, Catullus, refragantibus libris antiquis, qui partim referunt, Catullus, ut Bellar. & Alberti Ferri libris, partim, Catullus, unde Bosius conjecit, C. Atcii.
 8. Quod Mallius scilicet tantum? Bosius cum in omnibus suis vidisset scriptum, Quod malus scilicet tantum? eo conjectura ductus est ut crediderit Ciceronem ita scripsisse. Lambinus autem ex Tornæiano sic emendare conatus est, Quod malus scilicet magis aut tantum? denique quid turpius? vel sic, quod malus scilicet tantum, denique quid turpius? Iunius ex variorum mss. Palat. comparatione hunc locum eodem modo restitutum existimat, Quod magis scelus? aut tantum? denique aut quid turpius?
 9. An invalidè. Partim ex conjectura partim ex fide Decurati. hunc locum emendavit Bosius, hæcenus fœdissimis mssulis conspurcatorum. Scriptura optimi ejus libri hæc est, An mi valde hinc abeunt silus tui scelus? unde suspicatus est Ciceronem scripsisse, An invalidè ab hinc abeunt silus tui scelus? Victorius ex mss. vellegis & conje-

ctura hunc locum sic emendaverat, Annibal hic in absentis silus tui scelus? quæ est vulgo recepta lectio. Faëri probata conjectura olim sic emendandum putat Lambinus, Annib. ab hinc abeunt ab hinc silus. Cre. referatque hanc Bosii conjecturam & Annius non invalidè hinc abeunt silus tui scelus? ut absentis silus sit nomen, compositum. Iunius verò, Anni valde hinc abeunt silus tui scelus? Tornæus lib. xviii. cap. 9. reformabat & veteri libro: Quod malus scilicet tantum? denique quid turpius? Anni valde hinc in absentis tui scelus, ejusdem, &c.
 10. Quin turpiter facere cum periculo fugiamus. In vulgatis desunt duo illa vocabula, turpiter facere.
 11. Non; si simul. Edidit Bosius ut erat in Soidis non; si simul, quod probat Iunius.
 12. Ut posuimus. Vulg. ut posuimus.
 13. Sefelit ea me res. Codex Tornæi sefelit ea me res, unde Bosius sefelit ea me res, ut est in Decuratio.
 14. Senseram enim, quem iidem essent. Lambinus dicit legendum quam idem essent, vel quam idem sententia.
 15. Hæc verens. Vulg. hæc verens.
 16. Sed allequor. Sed allequor, vulgata.
 17. Ab Attio. Manuti hæc est conjectura ex Bellar. & Ferri mss. in quibus, ab Attio; & quoniam hi libri sæpe pro, Atticus, habent, Atticus, ut in hoc ipso ambigit, & tamquam Atticus, putavit minore mutatione legi posse, Attis, quam Appia, ut emendaverat Victor.
 18. Quippe qui florentissimus, æ novus VI. VII. diebus. Et hæc quoque restitutio Manuti debetur, quam juxta Decuratus, verba hæc ita referens; qui florentiss. æ novus VI. VII. diebus; Beroldus emendaverat, quippe qui florent ac novus prima diebus, &c. alii rectius putabant, quippe qui florentiss. ac bene veluti rebus ipsi illis, &c. sed neutram probat Victorius, ideoque veterem relinquit, florentiss. æ novus, ut uti diebus, quam omnes & mss. & formis impressos habere dicitur notam apponit quæ mendum significet; pro VI. VII. diebus Pantagathus emendat, æ. diebus, ex historia, ut juxta Vrsinum.

simulacionem tam cito amiserit, mansuetudinis in Metello, & divitiarum in Atrio. jam, quibus utatur vel sociis, vel ministris, si in PROVINCIAS, si Remp. regent, quorum nemo duos menses potuit patrimonium suum gubernare? non sunt omnia colligenda, quae tu 2 acutissime perspicis, sed tamen ea pone ante oculos: jam intelliges id regnum vix semel esse posse, quod si me fefellerit, feram, sicut 3 multi clarissimi homines in Rep. excellentes tulerunt: nisi forte me 4 Sardanapali vice in suo lectulo mori malle censueris, quam exilio Themistocleo: qui cum fuisset, ut ais Thucydides, 5 τὸ μὲν παρόντων δὲ ἰλαρῆς καὶ ἑυχῆς καὶ ἡρόμαν, 6 τὸ δὲ μελλόντων ἐπιπλήθειον ἔχειν, tamen incidit in eos casus, quos vitallet, si eum nihil fefellerit. et si erat (ut ait idem) 7 qui τὸ κρείονος, καὶ τὸ χείρονος ἐν τῷ ἀφανείῳ ἐπιπέσειον μάλιστα: tamen non vidit, nec quo modo Lacedaemoniorum, nec quo modo suorum civium invidiam effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. nō fuisset & illa nox tam acerba Africano, sapientissimo viro, non tam 8 durus ille dies Sullanus callidissimo viro C. Mario, si nihil utrumque eorum fefellerit. nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quo diximus; nec nos fallit, nec aliter accider. corrumpat iste necesse est, aut per adversarios, aut ipse perse, qui quidem sibi est adversarius unus acerimus, id spero vivis nobis fore, quamquam tempus est nos de illa prope iam, non de hac exigua vita cogitare. sin quid acciderit maturius, haud sanē mea multum interfuert, utrum factum videam, an futurum esse multo ante viderim. quae cum ita sint, non est committendum, ut iis pateamus, quos contra me Senatus, ne quid resp. detrimenti acciperet, armavit. Tibi sunt omnia commendata; quae commendationis meae pro tuo in nos amore non indigent. ne hercule ego quidem reperio, 9 quod scribam. ro sedeo enim πλεονεξῶν et si nihil unquam tam fuit scribendum, quam nihil mihi unquam ex plurimis tuis jucunditatis gratius accidisse, quam quod meam Tulliam suavissime diligensissimeque coluisti, valde eo ipsa delectata est ego autem non minus; cuius quidem virtus mirifica. quo modo illa fert publicam cladem? quo modo domesticas tricas? quantus autem animus in discessu nostro? 11 sit ἡρόμαν, sit summa σύντηξις: tamen nos recte facere, & bene vivere vult. Sed hac super re nimis; 12 ne meam ipse συμπαθείαν jam evocem. Tu, si quid de Hispaniis

certius, & si quid aliud, dum adsumus, scribes: & ego fortasse discedens dabo ad te aliquid; eo etiam magis, quod Tullia te non putabat 13 hoc tempore ex Italia. Cum Antonio item est agendum, ut cum Curione, Melitae me velle esse; huic bello nolle interesse. eo velim tam facili uti possem, & tam bono in me, 14 quam Curione. is ad Misenum v. l. Nonas venturus dicebatur, id est hodie: sed praemisit mihi odiosas litteras, hoc exemplo:

ANTONIUS TRIB. PLEB. PROPRAET. CICERONI IMP. S.

NISI te valde amarem, & multo quidem plus, quam tu putas, non excommissem rurorem, qui de te prolatus est, cum praesertim falsum esse existimarem. sed quia te nimio plus diligo, non possum dissimulare, 15 mihi F.A.M.A.M. quoque, quamvis sit falsum magis esse. Te iturum trans mare, credere non possum, cum tantae faciae Dolabellam, & Tulliam tuam, feminam lectissimam, tantaeque ab omnibus nobis sitae; quibus mercede dignitas, amplitudoque tua peno carior est, quam tibi ipsi. sed tamen non sum arbitratus esse amici, non commoveri etiam improborum sermone: atque eo feci studiosus, quod iudicabam diviores partes mihi impositas esse ab offensore nostra, qua magis à ἔηλοτυπία mea quam ab injuria tua nata est. sic enim volo te tibi persuadere, mihi neminem esse cariores te, excepto Casare meo, meque illud una iudicare, Casarem maxime in suis d. Ciceroem reponere. Quare, mi Cicero, te rogo, ut tibi omnia integra serves, ejus fidem improbes, qui tibi, ut beneficium daret, prius injuriam fecit: contra ne profugias, qui te, esse non amabit, (quod accidere non potest) tamen salvum amplissimumque esse cupiet. Dedita opera ad te Calpurnium, familiarissimum meorum mihi; ut mihi magna cura tuam vitam ac dignitatem esse scires. Eodem die à Casare 16 Philotimus attulit, hoc exemplo,

CÆSAR IMP. CICERONI IMP. S.

ETSI te nihil temere, nihil imprudenter facturum iudicarem; tamen permotus hominum fama, scribendum ad te existimavi, 17 pro nostra benevolentia petendum ne quod progredieris 18 proclinatoriam rem, qua integra etiam progrediendum tibi non existimasti. namque & amicitia graviolem injuriam feceris, 19 & tibi minus commode consulueris, se non fortuna obsecutus videberis: (omnis enim suavissima nobis, adversissima illi accidisse videntur) nec causam feceris: (eadem enim tuum fuit, cum ab eorum consilio abesse quilibet) sed meum aliquod factum condonavisse: quo minus gravius abi se nil accidere potest, quod ne facias, pro jure nostra amicitiam

Nnn 3 à 20

1. Divitiarum in Atrio. Ita testitur Victorius, cum prius legeretur in Atrio.
 2. Acutissime perspicis. Vulg. perspicis.
 3. Multi clarissimi homines. Vulg. praclarissimi.
 4. Sardanapali vice in suo lectulo. Ita legendum essent Manutius, Beiler, & Junius: Lambinus vero, Sardanapali vice in suo lectulo. & in codice Tornæi habere dicit.
 5. Τὸ μὲν παρόντων. Rerum quidem praesentium in toto brevi & extemporali consilio optimus index: Futurarum autem, magis in parte quae quod eventuram erat, certissimus conjectator. Vulg. τὸ μὲν παρόντων.
 6. Τὸ δὲ μελλόντων. Bosius expressit scripturam veterem, licet in aliquo auctoritate variis ab illa quae vulgo existat in codicibus excusit Thucydides.
 7. Quis τὸ κρείονος καὶ τὸ χείρονος ἐν τῷ ἀφανείῳ. Quia metus & deterius, in obsecro adhuc praevidebat maxime. Vulg. qui τὸ κρείονος, ἢ χείρονος ἐν τῷ ἔφει.
 8. Durus ille dies. Vox, dicit, deest in vulgatis.
 9. Quis sit huius. Vulg. quis scribam.
 10. Indecentem πλεονεξῶν. Navigationem eam modam expectans. Hanc editionem Graecam ex antiquis libris testitur Victorius, antea legebatur πλεονεξῶν, cui novissime parabat Daulquevis librarii praeparantiorum manum scribendumque πλεονεξῶν, πλεονεξῶν, πλεονεξῶν, πλεονεξῶν.
 11. Sit ἡρόμαν, sit summa σύντηξις. Amor & pietas inter parentes & liberos. arcta animorum conjunctio & congratulatio Ita Bosius ex Decuratio & Crutellino. In libro viri doctissimi emendatum esse notat Vrsinus. ἡρόμαν sit summa, licet tamen non recte, &c. Vulg. ἡρόμαν sit summa σύντηξις.
 12. Ne meam ipse συμπαθείαν jam evocem. Hanc locum ex antiquo suo testitur Victorius; cum prius in editionibus post vocem ἡρόμαν spatium relinqueretur hoc modo, ne meam ipse jam evocem. Dictionem autem hanc quae omiserat Victorius, prius restituit Bosius: Fulvii amicus legit, nec tamen ipse audire videtur jam existantem.
 13. Hoc tempore ex Italia. Vulg. ex Italia hoc tempore.
 14. Quam Curione. Sic in viri doctissimi libro emendatum ait Vrsinus, quod etiam Lambino probatur.
 15. Nihil unquam quaque quamvis sit falsa. Decurrat non aliter referre quam vulgari codicet in Tornæi tamen & Crutelli no, qui ἡρόμαν sit falsa, falsum agnoscent magis esse. Editiones vulgatas habuisse testatur Victorius, insipientiam quoque quamvis sit falsa, magis esse te iturum trans mare, &c.
 16. Philotimus attulit. Aberat ab antiquis Bosianis vox, litterae.
 17. Pro nostra benevolentia. Legendum arbitratur Lambinus, & de te pro benevolentia.
 18. Proclinatoriam rem. Vulg. inclinatoriam rem.
 19. Et tibi minus commode consulueris. In fine sententiae videtur. Ita Victorius ex antiquis restituit, quomodo, vide, etc. legeretur, ut fuerit ut dicit. Ceterum videre monet Vrsinus, non sit legendum, & tibi minus commode consulueris, nec fortuna videtur videtur.

11. Sit ἡρόμαν, sit summa σύντηξις. Amor & pietas inter parentes & liberos. arcta animorum conjunctio & congratulatio Ita Bosius ex Decuratio & Crutellino. In libro viri doctissimi emendatum esse notat Vrsinus. ἡρόμαν sit summa, licet tamen non recte, &c. Vulg. ἡρόμαν sit summa σύντηξις.
 12. Ne meam ipse συμπαθείαν jam evocem. Hanc locum ex antiquo suo testitur Victorius; cum prius in editionibus post vocem ἡρόμαν spatium relinqueretur hoc modo, ne meam ipse jam evocem. Dictionem autem hanc quae omiserat Victorius, prius restituit Bosius: Fulvii amicus legit, nec tamen ipse audire videtur jam existantem.
 13. Hoc tempore ex Italia. Vulg. ex Italia hoc tempore.
 14. Quam Curione. Sic in viri doctissimi libro emendatum ait Vrsinus, quod etiam Lambino probatur.
 15. Nihil unquam quaque quamvis sit falsa. Decurrat non aliter referre quam vulgari codicet in Tornæi tamen & Crutelli no, qui ἡρόμαν sit falsa, falsum agnoscent magis esse. Editiones vulgatas habuisse testatur Victorius, insipientiam quoque quamvis sit falsa, magis esse te iturum trans mare, &c.
 16. Philotimus attulit. Aberat ab antiquis Bosianis vox, litterae.
 17. Pro nostra benevolentia. Legendum arbitratur Lambinus, & de te pro benevolentia.
 18. Proclinatoriam rem. Vulg. inclinatoriam rem.
 19. Et tibi minus commode consulueris. In fine sententiae videtur. Ita Victorius ex antiquis restituit, quomodo, vide, etc. legeretur, ut fuerit ut dicit. Ceterum videre monet Vrsinus, non sit legendum, & tibi minus commode consulueris, nec fortuna videtur videtur.

à te pete. Postremo, QUID VIRO bono & quato, & bono ei vi magis convenit, quam a viribus contraversu? quod non nulli cum probarent, periculi causa sequi non petuerunt. tu, explorato & vita mea testimonio, & amicitia iudicio, neque tutius, neque honestius reperies quidquam, quam ab omni contentione abesse. XV. Kol. Idij. ex itinere.

CICERO ATTICO, S.

ADVERTVS Philotimi (at cuius hominis, quam infulsu, & quam saepe pro Pompejo mentientis?) exanimavit omneis, qui mecum erant, nam ipse obdurui. 2 Dubitabat nostrum nemo, quin Cesar itinera repressisset: volare dicitur. 3 Petrejus cum Afranio conjunxisset se: nihil affert ejusmodi, quid quæris? etiam illud erat persuasum; Pompejum cum magnis copiis 4 iter in Germaniam per Illyricum fecisse: id enim ad Verna ad nuntiabatur. Melitam igitur opinor, 5 capellamus, dum, quod in Hispania: quod quidem propemodum videret ex Cesaris litteris ipsius voluntate facere posse: qui negat neque non restituis, neque tutius mihi quidquam, quam ab omni contentione abesse dices, 6 ubi ergo tuus ille animus, quem proximas litteris? adeit, & idem est. sed utinam meo solum capite decernerem. lacrimæ meorum 7 me interdum molliunt, precantium, ut de Hispania exspectem. M. Cœlii quidem epistolam, scriptam miserabiliter, 8 cum hoc idem oblectaret, ut exspectarem, ne fortunæ meas, ne 9 unicam filiam, ne meos omnes tam teinere proderem, non sine magno streu legerunt pueri nostri: et si meus quidem est fortior, eoque ipso vehementius commovet: nec quidquam, 10 nisi de dignatione, laborat. Melitam igitur, 11 deinde, quod videbitur, tu tamen etiam nunc mihi aliquid litterarum, & maxime si quid ab Afranio. Ego, si cum Antonio locutus ero, scribam ad te, quid actum sit. ero tamen in credendo, ut mones, cautus, nam occultandi ratio cum difficilis, tum etiam periculosa est. Servium exspecto ad Nonas; & 12 adigit ita Postumia, & Servius filius. Quarta nam levior em esse gaudeo. Mihi ad te Cœlii etiam litterarum exemplum.

COELIUS CICERONI, S.

EX ANIMATVS tuum litteris, quibus te nihil, nisi triste, cogitare ostendisti; neque, id quod esset perscripsisti; neque non tamen, quale esset, quod cogitares, aperuisti; has ad te illi litteras scripsi. Per servitium tuas Cicero, per liberum te oro & absit, ne quid gravium de salute & incolumitate tua consulas, nam deo, bominisque amicitiamque nostram resistit, me tibi praxidisse, a que tenere monuisse; sed postquam Casarem convenerim, sententiamque ejus, qualis futura esset parva victoria, cognovim, te certior me fecisse si eximiam eandem rationem fore Casari in dimittendo adversari, &

conditiombus ferendi, erras, nihil, nisi artem, & solum cogitas, atque etiam loquitor, iturus Senatus exiti: hu interstentibus plane incitatus est. non mehercule eris deprecationi loci quare si tibi tu, si filius unicus, si domus, si spes tua reliqua tibi cara sunt: si aliquid apud te nos si, vir optimus, 13 gener tuus valens, eorum fortunam non debes velle conturbare: 14 ut eam causam, in cuius videri via salus nostra est, odisse, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra salutem tuam habeamus, denique illud cogita, quod offensa fuerit, in ista contentatione te subisse nunc TE CONTRA victorem Casarem facere, quem dubii, rebus latere voluisti, & ad eos fugatos accedere, quos 15 resistere sequi mineri, summa stultitia est. vide, ne, dum pudet te parum optimatem esse, parum diligenter, quod opt. mum sit, eligas, quod si totum tibi persuadere non possum; saltem, dum, quid de Hispania agamus, scitur, exspecta; quas tibi nuntio ad ventu Casaris fore nostras, quam isti spernabeant amissis Hispaniis, nescio, quod porro tuum consilium sit ad desperatos accedere, non mediis fidus reperio. Hoc quod tu non dicendo mihi significasti Casar audierat, ac simul atque, habe, mihi dixit, statim, quid deie audisset, exposuit, negavit me scire; tamen ab eo petivi, ut ad te litteras mitteret, quibus maxime ad rem vandum commoveri possit, me secum in Hispaniam ducit, nam, nisi ita faceres, ego prius, quam ad urbem accederem, ubicumque essem, ad te percurrissem, & hoc à te praesens contempsissem, atque omni vi te tenuissem. Etiam atque etiam, Cicero, cogita, ne te neque omnia funditus evertat: 16 nec te sciam, prudensque ed demittat, unde exitum vides nullum esse, quod si te aut voces optimatum commoverent; aut nonnullorum hominum instigationem & iactationem ferre non potes: eligas, censeo, aliquid oppidum vacuum à bello, dum haec decernuntur, qua jam erunt confecta, id si fueris, & ego te sapienter fecisse iudicabo & Casarem non offendes.

CICERO ATTICO, S.

ME cæcum, qui hæc ante non viderim t mihi ad te epistolam Antonii. 17 et cum ego sapissimè scripsissem, nihil me contra Cesaris rationes cogitare; meminisse me generi mei meminisse amicitie; potuisse, si aliter sentirem, esse cum Pompejo; me autem quia cum licetibus invitus cursum, abesse velle, nec id ipsum certum etiam nunchibere; vide, quam ad hæc 18 παρανοιας;

Tuum consilium quam verum est, nam qui se medium esse vult, in patria manet: qui proficiatur, aliquid de altera ura parte iudicare videtur, sed ego si non sum, qui statuere debeam, iure quis proficiatur, necne, 19 partei mihi Casar hui imposuit, me quem omnino discedere ex Italia poteret. 20 quare parvi reser me probare cogitationem tuam, si nihil tamen tibi remittere possum, ad Casarem mittas, censeo, & ab eo hoc petas, non dubito, quin imperatoris sis, cum praesertim te amicitia nostra rationem habaturum esse pollicentis.

Habes

1. Adversum Philotimi.) Moenent Manutius, Lambinus & Iunius hoc non esse epistolæ principium sed partem octavæ, laetioris tamen distinctionis causa nonam numerari.
2. Dubitabat nostrum.) Vulg. dubitabat nostrum.
3. Petrejus cum Afranio conjunxisset se.) Vulg. Petrejus se cum Afranio conjunxisset.
4. Iter in Germaniam.) Videtur Visino legendum per Galliam, ex loco simili in epist. 5.
5. Capellamus.) Vulg. capellamus.
6. Ubi ergo tuus ille animus.) Hoc ordine hæc legebantur in Decurto & Tormentino, ubi ego tuus ille animus? atque ita reposuit Bosius, vulg. ubi ille ergo tuus animus?
7. Me interdum molliunt.) Vulgata hanc lectionem non damnet quidem Junius, sed tamen eam postponit huic, quam mss. Pal. exhibent, ne interdum molliuntur.
8. Cum hoc idem oblectaret.) Vulg. que hoc idem.
9. Unicam filiam.) Manutio unicam filiam videtur legendum ex epistola Cœlii.
10. Nisi de dignatione.) Bessarianis liber aperte habet de dignitate. Lambino utraque lectio probatur.
11. Deinde, quod videbitur.) Bosius ex Decurto sic edidit, ut prius tenuerat Malaspina.
12. Et adigit ita Postumia.) Decurto, & adjecta Postumia & Servius, unde scribit Bosius & adjecta Postumia & Servius filius. Manutius

qui sit verborum ordo non videt, & quia in Bessar libro, pro. & Servius, habet, Servius suspicatur de mendo. Lambinus legendum putat eum adjecta Postumia: sed & Servius filius vulg. & adjecta Postumia, & c.
13. Cuius tuus valeamus.) Vulg. gener tuus valeamus.
14. Ut eam causam, in cuius videri via salus nostra est.) Totum hunc locum ex antiquis libris Bessarianis & Ferri, te emendasse proficitur Manutius.
15. Resistere.) Vulg. resistere.
16. Nec te sciam.) Vulg. ne te sciam.
17. Et comego.) Pro, vulg. mendosè legitur, & Bosius, ei, castigavit auctoribus Scidis.
18. Παρανοιας.) Insolenter, contumeliosè. Rectè coniecit Lambinus ex depravata Tornæsi lectione, legendum hic esse παρανοιας; quod ferre quoque videtur vestigia hæc veteri scriptoræ, quæ est in Decurto παρανοιας, Victorius emendaverat παρανοιας, quæ est nunc vulg. receptalicio, cum prius vax nulla esset. Gæca, sed inane spatium relictum in editionibus.
19. Parte mihi.) Vulg. parte.
20. Quare parvi reser.) Ita restituit Victorius, sublato post dictionem, parvi, puncto, quo cotam lectionem inquinabat; faciebaturque ut, parvi, videtur praxerit temporis à parte.

1. Tit. 104

μῶς ad me scripserat de nummis curandis, ἰσομικῶς ἢ
eram jocosus, id tu, si ille aliter acceperit, ac debuit, ien-
ties. 2. Mensali autem ad scripsi, quod ille ad me, Proconsul.
sed quoniam est homo, & nos diligit, ipse quoque à nobis
diligatur. Vale.

CICERO ATTICO, S.

23 QUIDNAM mihi futurum est? aut quis me non solum
infelicior, sed jam etiam turpior? 3 nominatum de
me tibi imperatum dicit Antonius; nec me tamen ipse ad-
huc viderat, sed hoc Trebatio narravit. Quid agam nunc,
cui nihil procedit, caduntque ea, quae diligentissime sunt
cogitata, teterimè? Ego enim Curionem nactus, omnia
me consecutum putavi. is de me ad Hortensium scripserat.
Reginus erat totus noster. huic nihil suspicabamur 4 cum
hoc mare negotii fore, quod me nunc vertam? undique
susceptor. 5 sed satis lacrimis. πῶς ἔγωγε ὀφλητέος igitur, &
occultè in aliquam onerariam corpendendum. non comit-
tendum, ut etiam 6 compacto prohibiti videamur. Sicilia
petenda: quam si erimus nacti, majora quaedam conseque-
mur. sit modò rectè in Hispaniis: quamquam de ipsa Si-
cilia utinam sit verum: sed adhuc nihil secundi, concursus
Siculorum ad Caronem dicitur factus; orasse, ut relinqueret,
7 omnia pollicitos: 8 commotum illum, delectum habere
cepisse. non credo, ut est luculentus auctor, potuisse cer-
tè tenere illam provinciam scio, ab Hispaniis autem jam
audierat. Hic nos C. Marcellum habemus, 9 eadem de re
cogitantem, aut bene simulantem: quamquam ipsum non
videram, sed ex familiarissimo ejus audiebam. tu, quaso,
si quid habebis novi. ego, si quid moliri erimus, ad te ita-
tum scribam. Quintum filium severius adhibebo. utinam
10 proficere possim: tu tamen eas epistolas, quib. asperius
de eo scripsi, aliquando conceperito, ne quando quid ema-
net: ego item tuas. Servium exspecto, nec ab eo quidquam
11 scies, quidquid erit. sine dubio errasse nos, confi-
rendum est. at semel? at una in re? immonè omnia, quod
diligentius cogitata, eò facta sunt imprudentius.

11 ἀλλὰ τί ἔτι πρὸς τὴν ἐπιτομήν ἔδωκεν, ἀλλοῖσι δὲ
In reliquis modo ne ruamus. 12 jubet enim de protectione
mea providere. quid provideam? ita patent omnia, quae
accidere possunt, ut ea si vitem, sedendum sic cum dede-
core & dolore; si negligam, periculum est, ne in manus
incidam perditorum. sed vide, quantis in miseris sumus,
optandum interdum videtur, ut aliquam accipiamus ab
istis quamvis acerbam injuriam, ut tyranno in odio fuisse
videamur. quod si nobis cursus, quem speraram, pateret,
effecissem aliquid profecto, ut tu optas & hostatis, dignum
nostra mora. sed mirificè sunt custodit: & quidem ille
ipse Curio suspectus, quare vi, aut clam agendum est:
14 & si vi, fortè & cum tempestate: clam autem istis in
quo si quod σφάλμα, vides quam turpe est, trahimur; nec
fugiendum, si quid violentius. De Coelio, saepe mecum
agito; nec, si quid habuero tale, dimittam. Hispanias spe-
ro firmas esse. Mahtienium factum cum ipsum per se
luculentum est, tum mihi argumento est, rectè esse in Hi-
spaniis, minus enim auderent, si aliter esset, & scirent:
15 nam & victi, & δειλοὶ gente sunt. Odium autem re-
ctè animadvertis 16 significatum theatro. Legionis etiam
has, quas in Italia assumpsit, alienissimas esse video sed ta-
men nihil inimicus, quam sibi ipse. illud rectè times, ne
ruat, si desperant, certe ruet, quo magis efficiendum ali-
quid est, fortuna velim 18 meliore, animo Coeliano. sed
primum quidque; quod qualescumque erit, continuo scies.
Nos juveni, ut rogas, suppeditabimus, & Peloponnesum
ipsam sustinebimus. est enim indoles. modo aliquod hoc sit
19 ἡδὲ διδάχῃ ἀλωτῶ: quod si adhuc nullum est, esse
tamen potest: 18 aut ἀρετῆ non est διδάχῃ: quod mi-
hi persuaderi non potest.

CICERO ATTICO, S.

EPISTOLA tua gratissima fuit mea Tullia, & mercede
mihi semper tecum 20 aliqua mi afferunt tua littera.
scribes

1. *Exemplum*.] Reposuit Bosius ut erat in Scidis, *exemplum*; qui-
dam enim libri mendose, erat *jocosus*. Victorius, *eram iratus*, in vul-
gatis utraque vox sine, *jocosus*, sine, *iratus* deest.
2. *Mensali autem ad scripsi*.] Non solum sic habere nisi federiam ma-
jorem partem excusorum testatur Victorius; ut non possit non mira-
ri imprudentiam quorundam, qui ex Mensali duo verba fecerunt &
Mensali scripserunt, sed quam ineptè & perverse nihil attiner dicere,
licet in cunctis recentiorum impulsionum librorum temporè Victo-
rii translata sit.
3. *Nominatum sibi de imperatum*.] Codex Tornisianus habet *impe-
ratum*; unde doctus quidam conjecturat legendum *imperialium*, Lambi-
no teste, qui vel, *imperialium*, vel, *imperialium militum*.
4. *Cum hoc mare*.] Vulg. *cum hoc mari*.
5. *Sed satis lacrymis πῶς ἔγωγε ὀφλητέος*.] Tempelates ferre o-
porteret: Tempora parum idonea praeforenda. Victorius testatur cum
prius inane spatium esset in formis impressis, post *sed satis lacrymis*,
Germanos *προσέβη* & *ὀφλητέος*; parum ut ait sincerè, ipse
verò ex antiquis vestigiis, *πῶς ἔγωγε ὀφλητέος*, restituit, sed quàm te-
stè, judicabunt lectores ex veterum codicum scriptura quam subji-
ciam. Tornzi & Crusell. sic habebant, ΠΑΡΑ ΟΤΛΕΙΤΕΟΝ.
Declaratus ΠΑΡΑ ΟΤΛΕΙΤΕΟΝ, quæ lectionis vestigia
eo non fecerunt, quò duxit Victorius; Bosius, ergo cubilia germanoglo-
tionis sagacius odoratus, eam permulso jam annos latitantem ex
devisissimis tenebris excruxit in mediumque produxit, ut possent stu-
dicii omnes eam citra negotium consequi, ea vero est hujusmodi,
πῶς ἔγωγε ὀφλητέος. Iunius tamen, vulgaram, Victorii, lectionem
tenet.
6. *Compacto*.] Manutius emendavit, *compacto*, sum in omnibus libris
agere ut cum patris.
7. *Omnia pollicitus*.] Vulg. *omnia pollicitus*.
8. *Commotum illum, delectum habere*.] Ita Victorius, ex anni quo suo in-
gea legebat, commotum illum, delectum habere.
9. *Eodem dicit*.] Bessacionis libet, *eodem dicit*.
10. *Proficere possim*.] Vulg. *possem*.
11. *Scies, quidquid erit*.] Auctoribus Scidis, edendum jussit Bosius,
quidquid erit, ut legendum suspicatur Malaspinae vulg. *scies quid erit*.
12. *Αλλὰ τί ἔτι πρὸς τὴν ἐπιτομήν*.] Sed hæc quidem, quæ ante acta sunt, omite-

cemus, licet cum merore.
13. *Subiunctio de profectio meo provideat*.] Isidem Scidis & Torn-
siano auctor, has hoc quoque emendavit Bosius; vulg. *jubes enim profectio-
nem meam provideat*.
14. *Et, si vis fieri*.] Vulg. *si vis fieri*.
15. *Nam & victi, & δειλοὶ gente sunt*.] Dixerat olim Lambino
Bosius huc legendum videri, *victi & δειλοὶ gente sunt*, hujusque suæ
suspicionis adspiratorem codicum Tornzianum protulerat, ubi sic
erat exaratum, *et victi & diligenter sunt*; sed postea liquido scriptum in
Decurato reperit, *victi*, quæ lectio ita ipsius conjecturam confirma-
vit, ut eam tamquam certam & indubitam in suam editionem non
veritus sit referre. Victor. & Manut. testantur nisi, codices habere, *victi
& diligenter*, unde, *victi & diligenter sunt*, legendum conjecterat, quæ
est vulgata lectio. Germani adnotaverunt, *quædam alii, in viti*.
16. *Significatum theatra*.] Auxilio meliorum exemplarum ita emen-
davit Victorius, quam antea corruptè legeretur *significatum theatrum*.
17. *Meliori*.] Vulg. *meliori*.
18. *Ἠδὲ διδάχῃ ἀλωτῶ*.] Ingenium, quod disciplinâ
subigi & domari possit. Ex veterum librorum scriptura licet deprava-
tissima, locum hunc emendavit Bosius. In Tornzi & Crusell. erat,
ΑΚΙ ΑΛΛΟΛΟΝ, in Scidis, ΔΑΚΙΑ ΛΟΛΟΝ, conjecit
διδάχῃ ἀλωτῶ. Lambinus, olim antiquæ scripturæ vestigia &
Sch. Corradi conjecturam sequutus, ἡδὲ ἀκιμώλιον, ediderat, sed
postea maluit legere ἀκισθλοιο, Adrianus Tarnæbus, ἀκιμῶλιον,
Manutius ἀκιμῶ; Bosius referente Lambino ἀκιμῶλιον, Iunius
ἡδὲ ἀκιμῶλιον emendatis dicitur in f. Pal. habere ἀκιμῶλιον,
quod & ipsi probatur vulg. ἡδὲ ΑΚΙΜΟΛΟΝ.
19. *Aut ἀρετῆ non est διδάχῃ*.] Virtus non est res disci-
plinabilis, vel quæ erudi & doceri possit. Hæc duo vocabula Græca
restituit Victorius, prius erant duo inania spacia quæ desiderari ali-
quid significabant.
20. *Aliqua mi afferunt*.] Bosii nisi, *secum aliquam afferunt*; unde con-
jecit, *aliqua mi afferunt*; mi enim *μνησθησάμενος* pro, *mihi*, ut saepe in
his epistolis; vulg. *aliquid afferunt tua littera*.

scribes igitur ac, si quid ad spem poteris, ne dimiseris. Tu Antonii leones pertimescas cave. nihil est illo homine jucundius. attende *σφάξιν πολυκῆς*, evocavit litteris e municipiis denos 3 & 111. viri veneunt ad villam e jus manē, primum dormit ad H. 111: deinde, cum esset nuntiatum, venisse Neapolitanos & Cumanos, (his enim est Caesar iratus) postredie redire iussit: lavari se velle, & *σφάξιν πολυκῆς* hoc e heret effecit. hodie autem in Anarniam transire constituit. exulibus reditum pollicetur. Sed hanc omittamus, de nobis aliquid agamus. Ab Axio accepi litteras. De Tirone gratum. Vestenum diligo. Vestorio reddidi. Servius pridie Nonas Maji Minturnis mansisse dicitur, hodie in Liternino mansurus apud C. Marcellum. cras igitur nos mature videbit, mihi que dabit argumentum ad te epistolae. jam enim non reperio quid tibi scribam. Illud admiror, quod Antonius ad me ne nuntium quidem, cum praesertim me valde observavit, videlicet (aut aliquid atrocius de me imperatum est) coram negare mihi non vult. quod ego nec rogatus eram: nec, si impetrassem, crediturus. nostamen aliquid excogitabimus. Tu quaso, si quid in Hispaniis: jam enim poterit audiri: & omnes ita expectant, ut, si recte fuerit, nihil negotii futurum putent. ego autem nec retentis his, contestam rem puto; neque, amissis, desperatam. Silium & Ocellam, & ceteros credo retardatos. te quoque a Curtio impediri video. etli, ut opinor, habes *δὲ ληξέσθαι*.

CICERO ATTICO, 5.

9 Vitam miseram! MAIUS QUAM malum, tam diu timeo, quam est illud ipsum, quod timeatur. 10 Servius, ut antea scripsi; cum venisset Nonis Maji, postredie ad me venit. ne diutius te teneam, nullius consilii exitum invenimus. nunquam vidi hominem perturbatorem *mei*; neque hercule quidquam timebat, quod non esset timendum; illum sibi iratum, hunc non amicum, horribilem utriusque *visitationem*, cum propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter utriusque difficultatem pecuniarum, 11 qua erui nusquam, nisi ex *privatorum* bonis posset. atque haec ita multis cum lacrimis loquebatur. ut ego mirarer eas tam diuturna miseria non exaruisse. mihi quidem etiam lippitudo haec, propter

quam non ipse ad te scribo, sine ulla lacrima est, sed saepius odiosa est propter vigilias. quamobrem quidquid habes ad consolandum, collige, & illa scribe, non ex doctrina, neque ex libris: nam id quidem domi est, sed nescio quo modo *imbecillior* est medicina, quam morbus; haec potius conquire, de Hispaniis, de Massilia; quae quidem satis bella Servius affert: qui etiam de duabus legionibus luculentos auctores esse dicebat. haec igitur si habebis, & talia. & quidem paucis diebus aliquid audiri necesse est. sed redeo ad Servium. Distulimus omnino sermonem in posterum: sed 12 tardus ad exendum: multo se in suo lectulo malle, quidquid foret, odiosus scrupulus de filii militia Brundisina. unum illud firmissimè asseverabat, si *damnat* restituerentur, in exilium se iturum. nos autem ad haec, & ipsum certo fore, & quae jam fiebant, non esse leviora; multa que colligebamus. verum ea non animus ejus augebant, sed timorem, ut jam celandus magis de nostro consilio, 13 quam ad idem videretur, quare in hoc non multum est. Nos à te admoniti de Caelio cogitabimus.

CICERO ATTICO, 5.

SERVIVS cum esset apud me, Cephalio cum tuis litteris VI. 10. venit: quae nobis magnam spem attulerunt meliorum rerum de octo cohortibus (etenim haec quoque, quae in his locis sunt, labare dicuntur.) eodem die Funtulanus à te attulit litteras, in quibus erat confirmatius idem illud. ei de suo negotio respondi cumulate, cum omni tua gratia. adhuc non satis faciebat; debet autem mihi multos nummos, nec habetur locuples. nunc ait se daturum, 14 cui expensas tulerit: moram in tabellariis; si apud te esset, quae satisfacisses, dares. quantum sit, 15 Eros Philotimi tibi dicet. sed ad majora redeamus. Quod optas, Caelianum illud mature fecit. itaque torqueor, utrum ventum expectem. vexillo opus est: consolabunt. Quod suades, ut palam: prorsus assentior; itaque me profecturum puro. tuas tamen interim litteras expecto. Servii consilio nihil expeditur. omnes captiones in omni sententia occurrunt. unum C. Marcello cognovi timidiorum; quem consulem fuisse coniter; 16 *ὁ πολλὸς ἀγαπήεις*; qui etiam Antonium confirmasse dicitur, ut me impeditet; 17 quo ipse, credo, honestius. Antonius autem

N. N. S. VI. 10.

1. si quid ad spem poteris ut dimiseris. Ita legi in mss. codicibus testatur Vici, sed tamen in suam editionem restitit aulos non est, sed recepitam lectionem retinuit, licet ipsi aliquantulum suspexitam: ea autem est talis, *σφάξιν πολυκῆς*. Factum cive dignum reip. dedito. Haec quoque Vici. ex antiquo suo antea legebat. *δὲ ληξέσθαι*. Et illi *σφάξιν πολυκῆς*. Placet Vici. veteris libri scriptura, quae est: *δὲ ληξέσθαι*. Ad *visitationem*. Et hoc etiam Vici. restituit a uxilio meliorum cod. formis impressi habebant, *visitationem*. *σφάξιν πολυκῆς*. In alvo solvendae occupatum esse. *σφάξιν πολυκῆς*. Vulg. heri. *σφάξιν πολυκῆς*. Et hoc Vici. ita emendavit, licet mss. codd. haberent *σφάξιν πολυκῆς*. *σφάξιν πολυκῆς*. Veredum impigrum. Vici. restituit in eodd. ex ceteris hic inane spatium relictum fuisse, quod Germani complere volentes, ediderunt: *ἐκ τῶν ἀγώνων*, alii, *ἐκ τῶν πλειόνων*: sed cum neptillorum lectionem placere reposuit, *σφάξιν πολυκῆς*, licet ei penitus non confidat Lamb. olim legi putabatur *σφάξιν πολυκῆς*, coniectura sic ea ex quo undam mss. vestigiis, *σφάξιν πολυκῆς*, nisi quis malit legi, *σφάξιν πολυκῆς*, postea ex cod. Torn. qui habet, EKITA ONON. Probabilem putabat lectionem Vici. Scythae *σφάξιν πολυκῆς*: sed tandem probata Simeonis Bos. ut ait, coniectura, legendum arbitratus est *σφάξιν πολυκῆς*, quod falsum asserit Bos. dicitque se nunquam putasse legendum, *σφάξιν πολυκῆς*: tantum abest ut ei dixerit aut scripserit, aut igitur so-

mnia videri, quod putat, aliter ipsius verba accepit quam dixerat. Et enim aliquando suam hoc de loco indicarat suspicionem Bos. paucisque demonstrat hic reponendum videri. *σφάξιν πολυκῆς*; unde ille nescio quem alium verendum commentus est. Ceterum hanc coniecturam, lectio Dec. quamquam depravata, confirmat, KΔHTA OKNON. Huius etiam emendationi ad stipulatur Jun. *σφάξιν πολυκῆς*. Hinc incitum epistolae dicit Dec. quem sequutus est Bos. Iten non repugnante. Totus autem hic ambitus (O. m. m. u. i. d. t. q. e. i. q. t.) superioris epistolae in vulgaris editionibus annexitur. *σφάξιν πολυκῆς*. Hic incitum fecit Man. alterius epistolae, quam prius haec & superior unam constituerint epistolam. *σφάξιν πολυκῆς*. Libri vulgati, quae fuerint epe & contra sententiam Ciceronis. *σφάξιν πολυκῆς*. Vulg. *σφάξιν πολυκῆς* ad *σφάξιν πολυκῆς*. *σφάξιν πολυκῆς*. Ita in antiquioribus scriptum fuisse opinatur Vici. ut iam *σφάξιν πολυκῆς* de nostro consilio quam adhiberi videretur, pro adhiberi videretur, postea mutata fuisse in, ad idem videretur. *σφάξιν πολυκῆς*. Hunc locum ita edebat Dec. *σφάξιν πολυκῆς* ait se daturum cui expensas tulerit in tabellariis: quibus e verbis id tantum mutavit Bos. quod pro *σφάξιν πολυκῆς*, reposuit, *σφάξιν πολυκῆς*. & post verbum *σφάξιν πολυκῆς* addidit *σφάξιν πολυκῆς*. Bos. in interpretationem laudat Jun. sed *σφάξιν πολυκῆς* expensas legas Latinitatis non referre ait. hoc tamen elegantius. *σφάξιν πολυκῆς*. Ex mss. libris Eros emendavit Vici. antea, *σφάξιν πολυκῆς*. *σφάξιν πολυκῆς*. O multam animi ignaviam. Meliorum codicum a xillio verba haec Gizea idem restituit Vici. *σφάξιν πολυκῆς*. Vulg. quod ipse.

N. N.

VI. ID. Capuum profectus est: ad me misit, se pudore de-
teritum, ad me non venisse, quod me sibi succensere pu-
taret. ibitur igitur, & ita quidem, ut censes; nisi cujus
gravioris personæ suscipiendæ spes erit ante ob ara, sed
vix erit tam cito. 1. Alienus autem prætor putabat a-
liquem, si ego non, ex collegis suis, quivis licet, dummo-
do aliquis. De sorore laudo. De Quinto puero, datur
opera, spero esse meliora, de Quinto fratre scito eum
non mediocriter 2. laborare de usura: sed adhuc nihil à
L. Egnatio expressit. Axius de; xii. millibus pudens,
3. sæpe enim adscripsit, ut Gallio, quantum is vellet, darem,
quod si non scripsisset, possemne aliter? & quidem sæpe
lum pollicitus: sed tantum voluit cito, 4. me verò adju-
varent his in angustiis, sed distulos! verum aliàs. Te à
quartana liberatum gaudeo, itemque Piliam. Ego, dum
panes, & cetera in navem parantur, excuro in Pompeja-
num. Vecteno velim gratias, quod studiosus. Si quem-
quam nactus fueris, qui perferat; literas des ante, quàm
discedimus.

CICERO ATTICO, S.

16 **C**OMMODUM ad te dederam litteras de pluribus re-
bus, cum ad me bene manere Dionysius fuit: cui qui-
dem ego non modò placibilem me præbuissem, sed totum
renuissem, si advenisset qua mente tu ad me scriperas.
erat enim sic in tuis litteris, quas Arpini acceperam, eum
venturum facturumque, quod ego vellem. ego volebam
autem, vel cupiebam potius, esse eum nobiscum. quod
quia plane, cum in Formianum venisset, præciderat, aspe-
rius ad te de eo scribere solebam. at ille perpauca locutus,
hanc summam habuit orationis, 5. ut sibi ignoscere; se
rebus suis impeditum nobiscum ire non posse. pauca re-
spondi, magnum accepi dolorem. intellexi fortunam ab eo
nostram despectam esse. quid queris? fortasse miraberis:
in maximis horum temporum doloribus hunc mihi scito
esse, velim, ut tibi amicus sit. hoc cum tibi opto, opto
ut beatus sis. erit enim tam diu. Consilium nostrum
spero vacuum periculo fore. 6. nam & dissimulabimus, &
ut opinor, acerrimè adferabimus, navigatio modò sit,
qualem opto. cetera, quæ quidem consilio provideri potue-
runt, cavebuntur. tu, dum adsumus, non modò quæ scie-
ris, audierisve, sed etiam quæ futura providebis, scribas
velim. Cato, qui Siciliam etiam tenere nullo negotio
potuit, & si tenuisset, omnes boni ad eum se contulif-
sent, Syraculis profectus est ante diem VIII. KAL. Mai.
ut ad me Curio scripsit. utinam, quod ajunt, Cotta Sar-
diniam teneat. est enim rumor, 6. si id fuerit, turpem

Catonem! Ego, ut minuerem suspicionem profectio-
nis, aut cogitationis meæ, profectus sum in Pompejanum
A. D. III. ID. ut ibi essem, dum, quæ ad navigandum
opus essent, pararentur. cum ad villam venissem, ven-
tum est ad me: centuriones trium cohortium; quæ
6 Pompejis sunt, 7 me velle postredie; 8 (hæc mecum Nin-
nus noster) velle eos mihi se & Oppidum tradere, at ego
tibi postredie à villa ante lucem, ut me omnino illi ne vi-
derent, quid enim erat in tribus cohortibus? quid si plu-
res, quo apparatu; cogitavi eadem illa Cœliana, quæ legi
in epistola tua, quam accepi, 9 simul & in Cumanum veni,
eodem die; & simul fieri poterat, ut tentaremur, om-
nem igitur suspicionem fultul, sed cum redeo, Horten-
sius 10 venerat, & ad Terentiam salutatum diverterat;
sermone erat usus honorifico erga me, tamen eum, ut pu-
to, videbo, misit enim puerum, se ad me venire, hoc qui-
dem melius, quàm collega noster Antonius: cujus inter li-
stros lætica mima portatur. Tu, quoniam quartana ca-
res, 11 & nedum morbum removisti, sed etiam gravedi-
nem, te vegetum nobis in Græcia sisse; & litterarum ali-
quid interea.

CICERO ATTICO, S.

PRID. Idus Hortensius ad me venit scripta epistola, 17
12 vellem cetera ejus, quàm in me incredibilem *inve-*
nerat! qua quidem cogito uti, deinde Serapionem epi-
stola tua: quam prius quàm aperuissem, dixi ei, te ad hunc
de eo scripsisse antea, ut feceras. deinde, epistola læta, cum-
mularisimè cetera: & hercule hominem probo, nam &
doctum, & probum existimo. quin etiam navi ejus me &
ipso convectore usum puto. Crebro reficit lippitudo,
non illa quidem perodiosa, sed tamen quæ impedit scri-
ptionem meam. Valerudinem tuam jam confirmatam
esse & à veteri morbo, & à novis tentationibus gaudeo.
Ocellam vellem haberemus. videntur enim esse hæc pau-
dò frivola. nunc quidem æquinoctium nos moratur,
quod valde perturbatum erat. 13 id si *ἀναγῆς* erit, utinam
idem maneat Hortensius: si quidem adhuc erat; libera-
lius esse nihil potest. De diplomate admiraris, quasi ne-
scio cujus te flagitii insimularem. negas enim te reperire,
qui mihi id in mentem venerit. ego autem, qui scripse-
ras te proficisci cogitare, (etenim audieram, nemini ali-
ter licere) eò te habere censebam; & quia pueris diploma
sum feras, habes causam opinionis meæ; & tamen velim
scire, quid cogites, in primisque si quid etiam nunc novi
est. 14 X VII. Kal. Jun.

CI.

1. Alienus autem.) Vulg. *Alienus autem*.
2. Laborare de usura.) Legendum videtur *Vul. de usura*.
3. Sæpe enim adscripsit.) Vocis *Vul. scripsit*, *Sæpe enim ad me scripsit*.
4. Me verò adjuvarent huius in angustiis. Sed distulos. Verum aliàs.) Hoc
quoque *Vul. ex veteris scripturæ vultibus restituit*, vel etiam *Me verò*
adjuvarent huius in angustiis sed distulos; priorem lectionem ex *Torn.* retinet
Lamb. vulgata lectio eadem est, quæ *Bos. mss.* *Me verò adjuvarent huius in*
angustiis sed in istis quam tuentur Man. & Conrad.
5. Ut sibi ignoscere.) Sibi deest in vulgata.
6. Nam & dissimulabimus, & ut opinor, acerrimè adferabimus.) Ita ha-
bere videtur *mss. testatur Lambin.* quæ tamen locum mendosum suspica-
tur, hancque affert conjecturam *quæ ut opinor, acerrimè adferabimus* *Bos.*
lectionem mss. Pall. consentientibus retinet Ion.
7. Pompejus suus.) Vulg. *Pompeji sunt*.
8. Me velle postredie.) In *Torn.* est *me velle postredie convenire*, sed putat
Bos. verbum, *convenire*, additum fuisse ex glossamata, nam in aliis *mss.*
non comparebat, quod tamen retinendum censet *Lamb.*
9. Hoc mecum Ninnum.) *Victor. pro. Minnius*, quod antea legebatur,
Ninnus restituit *ex vet. cod.*
10. Simul & in Cumanum.) *Es.* deest in *Vulg.*

11. Et nedum morbum removisti.) *Peripico* legitur in *Torn.* & *Dec.*
nedum morbum, ut in *libris Mal.* cujus hæc iudicium sequitur *Bos. Videt*
in libris Mal. legitur quod etiam in *Torn.* extitit dicit *Lamb.* *si cre-*
dere Es. est qui vulgatam lectionem, non modò *morbum*, retinet, testatur
quoque *Mem.* codices, *nedum morbum*, *Bos.* lectionem habere, quam *mss.*
Pall. consentientibus probat *Ion.*
12. Vellem cetera ejus, quàm in me incredibilem *inve-*
nerat!) *Legit. IV.*
Epist. II. Quæst. Epistolarum Lips. helle cetera ejus quàm in me incr. Es.
13. Id si *ἀναγῆς* erit, utinam, &c.) Liquidum non perturbatum,
scripsit, *ἀναγῆς*, *Bos.* emendata veteri scripturæ *Dec. cetera*; vulg. id sci-
dicitur *erit utinam. Es.* sed omnia non mendosum,
14. XVII. Kal. Jun.) Hoc aperte mendosum esse asserit *Man.* putatque
esse initium sequentis epistolæ, & legendum fortasse, *XVII. Kal.* quod si-
ne causa repetitum est post verbum, *perperit*, idque credendum eo magis
dicitur, quod plerumque hujus libri epistolæ adscriptæ diem non habent
& est mutatio minutæ, si *V.* dividat in *II*, quæ ipsa in nota peccatum
sæpe à librariis.

x. Tullia

CICERO ATTICO, S.

11 TULLIA mea peperit XIII. Kal. Jun. puerum
2 *ἐπιμαρτυρίαν*, quod *ἠὲ ἔχοντες*, gaudebam. quod
quidem est natum, perimbreillum est. Me mirifice tran-
quillitates adhuc tenuerunt, atque majore impedimento
fuerunt, quam *εὐφροδία*, quibus asservor. nam illa 4 Hor-
tensios omnia fuere infantia. ita fiet homo nequissimus.
3 Salvio liberto depravatus est. Itaque posthac non scri-
bam ad te, quid facturus sim, sed quid fecerim. omnes
enim *κατασκευασίαι* videntur subaufcultare, quae loquor. Tu
tamen, si quid de Hispaniis, sive quid aliud, perge quae so-
scribere; nec meas litteras expectaris, nisi cum, quo o-

pio, pervenimus, aut si quid ex cursu. Sed hoc quoque
timide scribo. 5 *τὰ δὲ βραχέα* tarda adhuc & spissa. ut ma-
LA posuimus initia, sic cetera sequuntur. 7 fors *πεῖσος*
nunc sequimur, eadem nos fortasse furiae persequentur.
ex Balbi autem scimone, quem tecum habuit non proba-
mus de Melita. dubitas igitur, quin nos in hostium nu-
mero habeat? scripsi equidem Balbo, te ad me de benivo-
lencia scripsisse & de suspicione. egi gratias. de altera
ei me purga, & equem tu hominem infeliciorem? non
loquor plura, ne te quoque excruciem. ipse conficior,
venisse tempus, cum jam nec fortiter, nec prudenter quid-
quam facere possim.

1. *Ἰδιόματα*. Hæc epistola superiori agglutinata est in editione Vict.
quæ locum manentem restituit additione *diei* quo peperit Tullia.
2. *Ἐπιμαρτυρία*.) Septimelium.
3. *Ἡὲ ἔχοντες*.) Feliciter peperit *Ἡὲ ἔχοντες*, peperit, in m. suo
leg. testatur Vict. pro, *ὑποχροντες*.
4. *Ἐπιμαρτυρία* omnia. Vulg. *Ἐπιμαρτυρία* omnia.
5. *τὰ βραχέα* tarda adhuc & spissa. Ea quæ sunt ex usu. Has Græci
vicesita referunt. *ITA ONIA*, Dec. *TA ONIA*, unde emendavit Bos-
quæ *βραχέα*. vulg. *ita omnia* adhuc tarda & spissa.
6. *Ἐκταυρα*. Vulg. *sequuntur*.

7. *Foris mihi nunc sequimur, eadem nos fortasse*.) *Μίαιος* Piaculum. Bosius
omnes præsci, *Formias*, ex quo fecit, *Formias*. *Formias*, autem ex m. resti-
tuerat Vict. quom legeretur prius. *Formias*: non quod mutatio aperiret
sententiam, sed maluit scripturæ antiquæ habere rationem, quam no-
væ, quod etiam sequutus est Jan. Lamb. olim sequutus codicem Torn.
legebat, *Formias*, sed postea maluit legere, *Formias nunc sequimur*, dicitur
docto cuidam viro legendum videri, *Φόρμια* nunc sequimur, eodem
nos fortasse *Φόρμια* *ἴσθ' ἔχοντες*. vulg. *Formias nunc sequimur eadem nos*
formias.
8. *Equem tu hominem*. Nun. ait duos m. Pal. habere, *equem*, & *equem*, unde
repositus, *equem tu*.

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARVM
LIBER UNDECIMVS,
AD
ATTICVM.

CICERO ATTICO, S.

CESAR à te signatum libellum, quem
Aneros auulerat; ex quo nihil scire po-
tui de nostris domesticis rebus; de qui-
bus acerbillime afflictor, quod, qui eas
dispensavit, neque adest istic, neque ubi
terratur sit, scio, omnem autem spem
habeo existimationis, privatorumque
rerum in tua erga me mihi perspectissima benivolentia:
quam si his temporibus miseris & extremis præsteris,
hæc pericula, quæ mihi communia sunt cum ceteris, for-
tissimam feram; idque ut facias, te obsecro, atque obsecro
ego in cistophoro in Asia habeo ad n. s. bis & vicies,
hujus pecunie permutatione fidem nostram facile tuebe-
re: quam quidem ego nisi expeditam relinquere putaf-
sem, credens ei, cui tu scis jam pridem minimè credere,
commoratus essem paullisper, nec domesticas res impe-
ditas reliquisset: ob eamque causam scripsit ad te scribo,
quod serò intellexi, quid *timendum* esset. Te etiam atque
etiam oro, ut me totum tuendum suscipias; ut, si ii salvi
erunt, quibuscum sum, unà cum iis possim incolumis

esse, salutemque meam benivolentia tua acceptam referre.
CICERO ATTICO, S.
LITTERAS tuas accepi pridie Nonas Febr. eoque ipso
die ex testamento crevi hereditatem. 1 ex multis meis
miserimis curis est una levata, si, ut scribis, ista heredi-
tas fidem, & famam meam tueri potest, quam quidem te
intellego, etiam sine hereditate, tuis opibus defensuram
fuisse. De dote quod scribis, per omnes deos te obsecro,
ut totam rem suscipias, & illam miseram mea culpa & ne-
gligentia tueare meis opibus, si quæ sunt; tuis, quibus ti-
bi molestum non erit, facultatibus; cui quidem deesse om-
nia quod scribis, obsecro te noli pati, in quos enim sum-
tus abeunt fructus prædiorum? jam illa n. s. lxx. quæ scri-
bis, nemo mihi umquam dixit *ex dote* esse detracta, num-
quam enim essem passus, sed hæc minima est ex iis injuriis,
quas accepi; de quibus ad te dolore & lacrimis scribere pro-
hibeor. Ex ea pecunia, quæ fuit in Asia partem dimidiam
ferè exegi, tutius videbatur fore ibi, ubi est, quàm apud
Publicanos. Quod me hortaris, ut firmo sim animo: vel-
lem posses aliquid afferre, quamobrem id facere possem,
sed si ad ceteras miseras accessit etiam id, quod mihi Chry-
sippus

1. *Ex multis meis miserimis curis est una levata*.) Antea legebatur, *ex*
multis & *miserimis* curis *est una levata*; pro, *multis* & *miserimis*, repositus
Vict. *multis* & *miserimis* curis *est una levata*, Lamb. & Boheæ Torn. Dec. & Cras-

scriperunt, *est una levata*; Ant. Augustin. legebat, *est una levata*. Fulv. ait
in uno m. hujus scripturæ vestigium aliquid apparere, *est una*
levata. Grut. *inclinabas in levata*, hoc est *morua*.
1. 24